

Scenario's voor Cultuur in Woerden 2026-2029

Gezien hoe culturele basisinstellingen ervoor staan, het kwetsbare evenwicht tussen structurele publieke en incidentele private financiering, de huidige maatschappelijke relevantie en vraagstukken en de schielsprong waar nu al sprake van is, is verdere verschraving van de Woerdense culturele basisinstellingen niet wenselijk, noch verantwoord. Bij gelijkblijvende bekostiging en stijgende kosten dreigt een cumulatief effect op de financiële draagkracht van de culturele basisinstellingen. Laat staan bij bezuinigingen. Met het oog op de groeiambitie van 60.000 inwoners, is een visie op de toekomst voor voorzieningen relevant.

Bovenstaande in ogenschouw genomen zijn 3 scenario's denkbaar:

Scenario 1: Behoud van impact (een beperkt plus-scenario)

Behoud van de huidige 'value for money' (output/ outcome) van de 5 culturele basisinstellingen, omwille van de maatschappelijke vraagstukken, de schielsprong van 37% sinds 2001 (exclusief de gemeentelijke herindeling Harmelen), de groeiambitie naar 60.000 inwoners en om het aantrekken van private middelen kansrijk te houden.

We borgen huidige basisinfrastructuur en maatschappelijk rendement met structurele compensatie van huidige structurele tekorten (ter waarde van max. 90.000,-) en daarnaast een incidentele extra indexatie van de basisdienstverlening en huisvestingsbijdragen ter waarde van 3,5% voor het Klooster, KUVU en Stadsmuseum gezien de CAO-ontwikkelingen en kwetsbare balans tussen structurele en incidentele financiering van hun begroting. Dit om de mogelijkheden om fondsen te werven kansrijk te houden met rekenschap van voorwaarden van fondsen (code Fair pay).

Dit scenario vraagt om beperkte investering ter waarde van maximaal €90.000,- plus een incidentele extra indexatie van 3,5 procent voor de instellingen KUVU, Stadsmuseum en Klooster ter waarde van €56.795,-.

In dit scenario wordt gekozen voor maatschappelijk rendement. De hiervoor noodzakelijke uitgaven leggen extra druk op de bezuinigingen in andere beleidssectoren. We dienen dit te wegen tegen het risico dat we niet meer kunnen voldoen aan de voorwaarden van matchingsregelingen en er een veel groter cumulatief effect ontstaat ook zonder te bezuinigen. Bovendien zou dit de instellingen verzwakken in hun mogelijkheden voor fondsenwerving met het oog op de voorwaarden Fair Pay..

Culturele basisinstellingen blijven voldoen aan de voorwaarden die fondsen stellen zodat zij ondernemend kunnen blijven in het betrekken van aanvullende financiering. Door structurele tekorten te overbruggen kunnen instellingen focus houden op de activiteiten voor de inwoner in plaats van in beslag genomen te worden door bovenmatige druk om de begroting sluitend te krijgen met extra fondsenwerving. Dat leidt nu tot ongezonde werkdruk bij deze organisaties die gekenmerkt worden door een smalle basis en veel vrijwilligers.

Gemeente financiert wat niet anders kan: de basisinfrastructuur om breedtecultuur toegankelijk te maken en te houden als vliegwiel. Het stelt instellingen in staat om zo ondernemend en zelfredzaam te zijn als realistisch is en biedt verenigingen de mogelijkheid om eigen initiatieven zelfstandig te realiseren zonder veel regeldruk voor het amateurveld. De vaste lasten van een bedrijfsvoering zijn niet te bekostigen vanuit private middelen. Fondsen sluiten dit expliciet uit.

Door het huidige voorzieningenniveau te borgen en proactief mee te denken in de verduurzaming kunnen we structurele kosten terugdringen. Het effect van verduurzaming is wel pas op termijn voelbaar en vraagt investeringen. Dat wordt nu onderzocht ter voorbereiding op de kadernota 2026. In dit scenario wordt de huidige maatschappelijke impact geborgd en op onderdelen versterkt, zodat culturele partners gesteund blijven in hun ondernemerschap, ter voorkoming van negatieve cumulatieve effecten, die het financieringsarrangement van de basisinstellingen zouden ondermijnen. Dat is nodig om de doelstellingen voor versterking van de sociale basis, kansengelijkheid opgroeiende jeugd, mentale gezondheid jeugd en 'vitaal ouder worden' te versterken via cultuurbeleid. Kortom: de

beweging naar normaliseren en preventie. Met dit scenario wordt recht gedaan aan gemaakte afspraken met de vestingraad voor een vitale binnenstad.

N.B.:

Scenario 1 adresseert de huidige structurele tekorten. Belangrijke oorzaak van deze tekorten is de stijging van de huisvestingslasten (onderhoud&beheer). Deze lastenstijging en actualisatie van de afspraken wordt betrokken bij het accommodatiebeleid.

Scenario 1 brengt geen verlichting in het kwetsbaar evenwicht van structurele en incidentele financiering van de instellingen. Drie van de vijf instellingen zijn nu voor 40% afhankelijk van incidentele middelen. De basisinstellingen zullen zich onverminderd in moeten blijven spannen om private middelen aan te trekken, ten koste van tijd die gestoken kan worden in impactvolle activiteiten (in zorgjargon: 'handen aan het bed'). De werkdruk blijft dus onverminderd hoog.

Scenario 2: Behoud van huidige budget (Een min-scenario)

huidige begroting handhaven zonder compensatie structurele tekorten, waardoor activiteiten en dus maatschappelijke impact daalt. Hierbij is er een groot, reëel risico dat er een negatief cumulatief effect optreedt voor de mogelijke terugvordering van rijksmiddelen uit matchingsregelingen/ specifieke uitkeringen en een ondermijnend effect op het draagvlak bij private fondsen.

Gemeentelijk cultuurbudget is in meerdere regelingen gematcht met gelabeld rijksbudget. Denk aan: Regeling combinatiefunctionarissen, Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK), NPO, SPUK Herstel bibliotheekstelsel, Brede SPUK. Niet voldoen aan de prestatieafspraken en/of co-financiering leidt tot terugvordering. Gelijkblijvende financiering bij stijgende kosten is daarmee ondermijnend voor de financiering van de activiteiten van de basisinstellingen. Dat kan de prestatieafspraken gekoppeld aan matchingsregelingen en fondsen ondergraven, met het risico op terugvordering van rijksmiddelen/ fondsen. Bovendien verminderd het de kansen om private middelen te werven. Als culturele instellingen de CAO-ontwikkelingen niet volgen is dat een weigeringsgrond voor fondsen ingevolge de code Fair Pay die zij opleggen aan subsidiënten.

Kostenstijgingen bij gelijkblijvende subsidiëring zal afname van de maatschappelijke impact betekenen. Dit gaat ten koste van het activiteitenbudget of het betekent achterstallig onderhoud van monumentale panden.

Kostenstijging (inflatie, loon- en energiekosten) bij gelijke subsidiëring maakt dat de bedrijfsvoering van een aantal culturele instellingen onder druk staat (Stadsmuseum en Klooster). Het lukt hen niet meer om dit zelfstandig op te vangen.

Scenario 3: Bezuinigingen

Mocht de gemeenteraad toch besluiten tot een taakstelling op cultuur is dit niet meer mogelijk met een kaasschaaf. Bezuinigen op cultuur betekent onder de huidige omstandigheden kiezen voor het één of het ander. Groot risico bij bezuinigingen, is dat één of meerdere culturele instellingen omvallen. Ook in dat geval zullen er kosten blijven aan leegstaande rijksmonumenten en bijv. conservering en opslag van de gemeentelijke collectie in beheer van het stadsmuseum. Het zou een adering betekenen voor bezoekersaantallen in de binnenstad.

De consequenties van die eventuele noodgedwongen keuzes worden in een parallel proces voor de bezuinigingen op dit moment geïnventariseerd en eveneens verwerkt in de kadernota 2026-2029. We verkennen de mogelijkheden voor een ombuiging binnen de nieuwe bekostiging van de bibliotheek, maar zijn hierbij afhankelijk van de gesprekken in de recent gefuseerde regio over de harmonisatie van de dienstverlening. Een weloverwogen besluit over investeringen kan dus niet op zichzelf staan.